

Załącznik do uchwały Nr 44/1557/ 15
Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 28 października 2015r.

**Strategia zwalczania nadużyć finansowych
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020**

Toruń, 28 października 2015 r.

Spis treści

1. Wykaz aktów prawa	2
2. Skróty.....	4
3. Wstęp (zakres i cel Strategii, w tym deklaracja IZ RPO WK-P)	4
4. Definicje i charakterystyka najczęściej identyfikowanych nadużyć finansowych w wykorzystywaniu środków unijnych	7
4.1 Nieprawidłowości.....	7
4.2 Nadużycia finansowe	7
4.3 Korupcja	8
4.4 Konflikt interesów	9
4.5 Zmowa przetargowa	10
4.6 Fałszerstwo	12
5. Działania w zakresie walki z nadużyciami finansowymi	13
5.1 Zapobieganie	14
5.2 Wykrywanie	18
5.3 Zgłaszanie, ściganie i ochrona sygnalistów	19
5.4 Korygowanie	21
6. Gdzie szukać informacji na temat nadużyć finansowych	23

1. Wykaz aktów prawa

W zakresie ustawodawstwa unijnego:

- Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz. U. UE L 312 z dnia 23 grudnia 1995 r., s. 1);
- Porozumienie międzyinstytucjonalne z dnia 25 maja 1999 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Wspólnot Europejskich dotyczące dochodzeń wewnętrznych prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz. U. UE L 136 z dnia 31 maja 1999 r., s. 15-19);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz. U. UE L 248 z dnia 18 września 2013 r., s. 1);
- Rozporządzenie (WE) nr 1073/99 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz. U. WE L 136 z 31 maja 1999 r., s. 1);
- Rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/99 z dnia 25 maja 1999 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz. U. WE L 136 z 31 maja 1999 r., s. 8, PWS rozdz. 1, t. 3, s. 98);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002, (Dz. U. UE L 298 z dnia 26 października 2012 r., s. 1 z późn. zm.) zwane dalej „**rozporządzeniem finansowym**”;
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz. U. UE L 362 z dnia 31 grudnia 2012 r., s. 1-111);
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006 (Dz. U. UE L 347 z dnia 20 grudnia 2013 r., s. 320-469 z późn. zm.), zwanego dalej „**rozporządzeniem ogólnym**”;
- Wytoczne (KE) dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy - Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, z dnia 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-021-00-16/06/2014), zwane dalej „**Wytocznymi KE**”;
- Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich, sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r. (Dz. U. z 1995 r. nr 208, poz. 1603)

W zakresie ustawodawstwa krajowego:

- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1146 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., nr 88, poz. 553, z późn. zm.), zwana dalej: „*Kodeksem karnym*”;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r., nr 89, poz. 555, z późn. zm.), zwana dalej: „*Kpk*”;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 885 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 168 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2015 r. poz. 184);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. nr 153, poz. 1503 z późn. zm.);
- Ustawa z 29 stycznia 2004 roku - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907 z późn. zm.), zwana dalej: „*ustawą Pzp*”;
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. nr 26, poz. 154 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2014 r. poz. 1411 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu współdziałania organów kontroli skarbowej oraz inspektorów i pracowników z organami administracji rządowej i samorządowej, państwowymi i samorządowymi jednostkami organizacyjnymi oraz sądami i państwowymi osobami prawnymi (Dz. U. z 2011 r., nr 93 poz. 540);
- Uchwała nr 37 Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Rządowego Programu Przeciwdziałania Korupcji na lata 2014 - 2019 (M. P. z 2014 r., poz. 299);
- Wytuczne w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 28 maja 2015 r. (MliR/H 2014-2020/17(01)/05/2015).

W zakresie wewnętrznych aktów prawnych:

- Polityka zarządzania ryzykiem w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego w obszarze zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego zatwierdzona Zarządzeniem nr 48/2015 Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 10 lipca 2015 r.

2. Skróty

ABW	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
CBA	Centralne Biuro Antykorupcyjne
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
ETO	Europejski Trybunał Obrachunkowy
IA	Instytucja Audytowa
IZ RPO WK-P	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (funkcję pełni Zarząd Województwa Kujawsko -Pomorskiego)
IP RPO WK-P	Instytucja Pośrednicząca we wdrażaniu części Regionalnego Programu operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (funkcję pełni Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu oraz Miasto Bydgoszcz- w zakresie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)
IW IZ RPO WK-P	Instrukcja Wykonawcza Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
KE	Komisja Europejska
MF	Ministerstwo Finansów
MiIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
NIK	Najwyższa izba Kontroli
OLAF	Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych
RIO	Regionalna Izba Obrachunkowa
RPO WK-P 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
Strategia	Strategia zwalczania nadużyć finansowych w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020
UKS	Urząd Kontroli Skarbowej
UOKIK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
UZP	Urząd Zamówień Publicznych

3. Wstęp (zakres i cel Strategii, w tym deklaracja IZ RPO WK-P)

Zwalczanie korupcji w organach Unii Europejskiej stało się w ostatnich latach jednym z priorytetów III filara UE, czyli współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych (unia policyjno-sądownicza). Naczelną instytucją służącą zwalczaniu korupcji w UE jest **OLAF** (Europejski Urząd do Spraw Zwalczania Nadużyć Finansowych), który opracował metody przeciwdziałania temu zjawisku (interdyscyplinarna strategia antykorupcyjna, zasady współpracy Policji z wymiarem sprawiedliwości, europejski nakaz aresztowania, transparentność w życiu publicznym). W celu ulepszenia i modernizacji strategii w zakresie zwalczania nadużyć finansowych wydany został również Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: Zwalczanie korupcji w UE (COM (2011) 308 wersja ostateczna z 6 czerwca 2011 r.).

Nadużycia finansowe, które mogą wystąpić w związku z wdrażaniem Programów Operacyjnych naruszają zasadę sprawiedliwej konkurencji, przyczyniają się do szkód finansowych Unii

Europejskiej, zagrażają własności publicznej i wstrzymują rozwój gospodarczy obszarów, na których występują. Bez wątplenia wpływają również negatywnie na wizerunek instytucji uczestniczących w tym procesie oraz osób nimi kierujących, obniżają też poziom zaufania obywateli do organów i instytucji państwowych. Dlatego tak ważnym jest stworzenie i stosowanie spójnego, aktywnego i konsekwentnego podejścia do wykrywania i zwalczania nadużyć finansowych.

IZ RPO WK-P działa zgodnie z art. 125 ust. 4 lit. c rozporządzenia ogólnego, na podstawie którego wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka oraz zgodnie z art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego, który stanowi, że zadaniem systemu zarządzania i kontroli jest zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie, a także odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie.

Niniejszy dokument został opracowany w oparciu m.in. o rozdział 11 pkt.1 Wytycznych w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020. Zgodnie z powyższymi wytycznymi po zatwierdzeniu Strategii (oraz po każdej aktualizacji) przez IZ RPO WK-P zostanie ona przekazana do sekretariatu Grupy roboczej do spraw przeciwdziałania nadużyciom finansowym w funduszach spójności.

Strategia skierowana jest do wszystkich instytucji zaangażowanych w zarządzanie, wdrażanie PRO WK-P 2014-2020, jak również do wnioskodawców i beneficjentów. Celem jest zapewnienie właściwego zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych, wdrożenie efektywnych mechanizmów zapobiegania, wykrywania i zwalczania nadużyć, co przyczyni się do ochrony interesów finansowych UE oraz budżetu państwa.

Należy podkreślić, że instytucje uczestniczące w realizacji RPO WK-P 2014-2020, kierują się w swoich działaniach polityką absolutnego braku tolerancji dla nadużyć finansowych, zarówno w odniesieniu do swoich struktur organizacyjnych i pracowników, jak również zachowań wnioskodawców i beneficjentów.

W celu wprowadzenia skutecznej polityki zapobiegania i zwalczania nadużyć finansowych zapewnia się pełną współpracę i koordynację działań pomiędzy IZ RPO WK-P, IP RPO WK-P, organami dochodzeniowo - śledczymi oraz instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych.

IZ RPO WK-P zobowiązuje się przestrzegać norm prawnych, etycznych i moralnych na najwyższym poziomie, zasad rzetelności, obiektywizmu i uczciwości oraz pragnie być postrzegana jako instytucja przeciwna nadużyciom i korupcji w sposobie prowadzenia swojej działalności. Zobowiązania tego IZ RPO WK-P oczekuje od wszystkich pracowników instytucji zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020.

➤ Czym jest OLAF?

Zgodnie z art. 3 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczącego dochodzeń prowadzonych przez OLAF, państwa członkowskie wyznaczają jednostkę koordynującą zwalczanie nadużyć finansowych (AFCOS) w celu ułatwienia współpracy i wymiany informacji z OLAF, w tym również o charakterze operacyjnym. W Polsce tę rolę pełni Departament Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej w Ministerstwie Finansów, czyli krajowa jednostka partnerska OLAF¹. Za organizację procesu powiadamiania KE o nieprawidłowościach w Polsce odpowiada Pełnomocnik Rządu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub UE. (Pełnomocnikiem jest

¹ <http://www.mf.gov.pl/kontrola-skarbowa/dzialalnosc/wspolpraca-z-olaf>

Podsekretarz Stanu w MF pełniący rolę Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej). Pełnomocnik wykonuje powierzone mu zadania za pomocą Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zwalczenia Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę RP lub UE.

Celem OLAF jest ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej, jej obywateli oraz dobrego imienia Unii Europejskiej.

Założenie to jest osiągnięte poprzez:

- ✓ wykrywanie defraudacji, korupcji i innej nielegalnej działalności uderzającej w wyżej wymienione interesy, włączając w to złe zarządzanie urzędami wewnątrz Wspólnoty Europejskiej,
- ✓ asystowanie krajowym organom Wspólnoty w ich walce z nadużyciami,
- ✓ prewencję, wzmocnienie instrumentów prawnych oraz działania odstraszające, jako narzędzia mające na celu utrudnianie dokonywania nadużyć, jednocześnie wpływając na poprawę zaufania opinii publicznej do projektów realizowanych w ramach Unii.

Mandat OLAF rozciąga się na wszelkie dochody i wydatki Wspólnoty. Dotyczy to budżetu ogólnego, budżetu administrowanego przez poszczególne kraje lub w ich imieniu oraz funduszy niepokrywanych przez budżet, ale zarządzanych autonomicznie przez agencje Wspólnoty. Właściwości OLAF dotyczą również wszystkich działań mogących godzić w interesy finansowe państw członkowskich oraz zastrzeżeń dotyczących działań mogących skutkować wszczęciem postępowania administracyjnego bądź karnego, w tym dochodzeń w dziedzinach innych niż tylko mających na celu ochronę interesów finansowych Wspólnoty.

OLAF prowadzi niezależne wewnętrzne i zewnętrzne dochodzenia administracyjne na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1073/99 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. dotyczącego dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz Rozporządzenia Rady (Euratom) nr 1074/99 z dnia 25 maja 1999 r. dotyczącego dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF). Podstawą prawną dla działalności wymierzonej w walkę z nadużyciami jest art. 280 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

Celem dochodzeń wewnętrznych jest zwalczanie nadużyć, korupcji i poważnych uchybień wewnątrz organów Wspólnoty, naświetlenie sytuacji stojących w sprzeczności z należyтым wykonywaniem przez urzędników ich obowiązków, mogących mieć negatywny wpływ na interesy Wspólnoty i być podstawą do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub karnego.

Dochodzenia zewnętrzne prowadzone przez OLAF mają swoją podstawę w rozporządzeniu nr 1073/99 w powiązaniu z rozporządzeniem (EC, EURATOM) Nr 2185/96 oraz odpowiednimi uregulowaniami poszczególnych sektorów, pozwalając na inspekcje przeprowadzane w miejscu właściwym dla podmiotu podejmującego się działań ekonomicznych, który może być uwikłany, bądź wobec którego istnieją zastrzeżenia odnośnie nieprawidłowości i nadużyć.

Prowadzący dochodzenia z ramienia OLAF działają również w oparciu o prawo wewnętrzne Państw członkowskich i ściśle współpracują z właściwymi organami państw, w których prowadzą dochodzenie. Celem zewnętrznych śledztw jest wykrywanie nieprawidłowości, zwalczanie nadużyć i korupcji uderzających w interesy finansowe UE i popełnionych przez podmioty operujące w Państwach członkowskich i państwach trzecich. Szczegółowa podstawa prawna tych działań jest zawsze określana w decyzji formalnie rozpoczynającej śledztwo.

OLAF organizuje również bliską współpracę wśród organów Państw członkowskich oraz państw trzecich w celu koordynowania ich działań dochodzeniowych i zapewnia Państwom

członkowskim oraz państwu trzecim niezbędną pomoc w prowadzeniu śledztw, w szczególności pomoc techniczną, informacyjną i wywiadowczą.

4. Definicje i charakterystyka najczęściej identyfikowanych nadużyć finansowych w wykorzystywaniu środków unijnych

W celu ujednoczenia podejścia instytucji zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014 - 2020 do procesu zapobiegania i zwalczania nadużyć finansowych na potrzeby niniejszego dokumentu scharakteryzowano najczęściej spotykane nadużycia finansowe, mające jednocześnie największy wpływ na proces wydatkowania środków unijnych w ramach wdrażania RPO WK-P 2014 - 2020. Wskazane poniżej nadużycia finansowe nie stanowią katalogu zamkniętego. W toku wdrażania programu mogą zostać zidentyfikowane nowe praktyki i metody przestępstw, które spełniają definicję nadużycia finansowego.

4.1 Nieprawidłowości

Zgodnie z art. 2 pkt 36 rozporządzenie ogólnego **nieprawidłowość** oznacza każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie Unii nieuzasadnionym wydatkiem. W art. 2 pkt. 38 rozporządzenia ogólnego wskazana została definicja nieprawidłowości systemowej, która oznacza każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, będącą konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym polegającą na niewprowadzaniu odpowiednich procedur zgodnie z ww. rozporządzeniem oraz przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy.

4.2 Nadużycia finansowe

Podejrzanie nadużycia finansowego to nieprawidłowość, która prowadzi do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania, w szczególności nadużycia finansowego.

Zgodnie z art. 1(1) Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich sporządzonej na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, **nadużycie finansowe** to umyślne działanie lub zaniechanie:

- a) w odniesieniu do wydatków, polegające na:
 - wykorzystaniu lub przedstawieniu nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
 - nieujawnieniu informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
 - niewłaściwym wykorzystaniem takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane,
- b) w odniesieniu do przychodów, dotyczące:
 - wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego

- Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich,
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
 - niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.

Nadużycie finansowe to nieetyczne, często nielegalne zachowanie, mające na celu osiągnięcie osobistych korzyści, zazwyczaj finansowych. Jest to celowe działanie bądź zaniedbanie skutkujące osiągnięciem korzyści przez sprawcę lub poniesieniem straty przez ofiarę, dokonane za pomocą wprowadzenia w błąd.

Różnica między nadużyciem finansowym a nieprawidłowością tkwi zatem w zamiarze.

4.3 Korupcja

W rozumieniu art. 1 ust. 3 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym z dnia 9 czerwca 2006 r. **korupcja** jest obiecywaniem, proponowaniem, wręczaniem, żądaniem, przyjmowaniem przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakiegokolwiek nienależnej korzyści majątkowej, osobistej lub innej, dla niej samej lub jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowanie propozycji lub obietnicy takich korzyści w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu funkcji publicznej lub w toku działalności gospodarczej. Przepisy dotyczące korupcji zostały spenalizowane w Kodeksie karnym (Rozdział XXIX).

Korupcję można podzielić na dwa rodzaje:

- ✓ bierna - polega na przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną korzyści (lub ich obietnic) majątkowych czy osobistych;
- ✓ czynna - polega na udzielaniu funkcjonariuszowi publicznemu korzyści (lub ich obietnicy) majątkowych czy osobistych.

Często korupcja przyjmuje formę łapówki. Należy jednak pamiętać, że łapówka nie zawsze jest w formie pieniężnej, mogą to być również prezenty, spłacenie za kogoś zobowiązań, zwolnienie go z zobowiązań finansowych za swoje usługi czy towary w zamian za korzystne rozstrzygnięcie sprawy. **IZ RPO WK-P nie akceptuje przyjmowania przez pracowników jakichkolwiek prezentów od wnioskodawców czy beneficjentów.**

Najczęstsze przesłanki wskazujące na korupcję to nieuzasadnione preferencyjne traktowanie wnioskodawcy przez pracownika decydującego o rozstrzygnięciu jego sprawy. Takimi sygnałami są także:

- ✓ bliskie kontakty towarzyskie między pracownikami IZ lub IP RPO WK-P a wnioskodawcami czy beneficjentami;
- ✓ prowadzenie przez pracownika niejawną działalność gospodarczą;
- ✓ pracownik nie podpisał deklaracji o braku konfliktu interesów lub nie poinformował przełożonych o znajomości prywatnej z wnioskodawcą czy beneficjentem;
- ✓ nagły, nieuzasadniony wzrost zamożności pracownika;
- ✓ nieprzestrzeganie przez pracownika procedur określających sposób postępowania przy danym zadaniu lub niezgodne z regulaminem działanie na korzyść wnioskodawcy lub beneficjenta.

Jeśli pracownik IZ lub IP RPO WK-P spotka się z próbą korupcji jest zobowiązany:

- ✓ zdecydowanie odmówić przyjęcia propozycji korupcyjnej;
- ✓ jeśli jest to możliwe, dokonać tzw. zatrzymania obywatelskiego sprawcy (zgodnie z art. 243 § 1 Kodeksu karnego);
- ✓ poinformować sprawcę, że dopuścił się przestępstwa korupcji;

- ✓ niezwłocznie poinformować o zaistniałej sytuacji bezpośredniego przełożonego oraz właściwe organy ścigania, np. policję, CBA;
- ✓ opisać przebieg zdarzenia w notatce służbowej;
- ✓ współpracować z organami ścigania w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji.

Zaleca się dokonywanie wszystkich opisanych powyżej czynności w obecności osoby trzeciej. Pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020 w żadnym przypadku nie mogą zachować się w sposób, który może zostać odebrany jako prowokacja, nakłanianie czy namawianie do wręczenia korzyści.

4.4 Konflikt interesów

Zgodnie z art. 57 ust. 1 i 2 rozporządzenia finansowego **konflikt interesów** istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub przynależność państwową, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne interesy wspólne z odbiorcą.

Konflikt interesów może przyjmować jedną z następujących form:

- ✓ przyznanie sobie lub innym nieuzasadnionych bezpośrednich lub pośrednich korzyści;
- ✓ odmowa przyznania wnioskodawcy lub beneficjentowi praw czy korzyści, do których jest uprawniony;
- ✓ wykonanie czynności niewłaściwej, stanowiącej nadużycie lub zaniechanie działania.

Środki pochodzące z funduszy wspólnotowych, aby mogły zostać uznane za kwalifikowalne, muszą być ponoszone z zachowaniem zasady uczciwej konkurencji, efektywności, jawności, przejrzystości oraz równego traktowania wykonawców, wnioskodawca czy beneficjent nie może dokonać zakupu towarów lub usług od podmiotów powiązanych z nim osobowo lub kapitałowo, ponieważ stanowi to wystąpienie konfliktu interesów.

Zgodnie z zapisami art. 7 ust. 2 ustawy Pzp, czynności związane z przygotowaniem oraz przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia wykonują osoby zapewniające bezstronność i obiektywizm. Za konflikt interesów należy w szczególności uznać sytuację, gdy pomiędzy beneficjentem będącym zamawiającym a wykonawcą istnieją powiązania kapitałowe, rodzinne czy osobowe.

Powiązania rodzinne to stosunek małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa. Powiązania osobowe dotyczą sytuacji, gdy ta sama osoba pełni funkcje zarządzające, kontrolne lub nadzorcze w różnych podmiotach albo też, gdy pomiędzy podmiotami a osobami pełniącymi w nich powyższe funkcje zachodzą powiązania wynikające ze stosunku pracy, o charakterze rodzinnym lub powiązania majątkowe.

W związku z powyższym w sytuacji, gdy przy udzieleniu zamówienia publicznego stwierdzone zostaną tego rodzaju powiązania, które będą budzić wątpliwości co do zachowania zasad uczciwej konkurencji, efektywności, jawności, przejrzystości oraz równego traktowania wykonawców oraz nie zostaną przedstawione wyjaśnienia jednoznacznie potwierdzające przestrzeganie ww. zasad przy udzielaniu zamówienia, wydatek zostanie uznany za niekwalifikowalny.

Każdy pracownik IZ i IP RPO WK-P w sytuacji wystąpienia potencjalnego lub rzeczywistego konfliktu interesu winien niezwłocznie zgłosić ten fakt bezpośredniemu przełożonemu. W uzasadnionych przypadkach takiego pracownika należy wyłączyć z dalszych czynności, a jeżeli jest to konieczne i możliwe, zobowiązuje się IZ i IP RPO WK-P do powtórzenia wszelkich istotnych etapów określonych czynności w których dany pracownik brał udział.

W przypadku wystąpienia rzeczywistego konfliktu interesów, wynikającego z działań pracownika instytucji zaangażowanej we wdrażanie RPO WK-P 2014 – 2020, polegającego na naruszeniu zapisów Strategii oraz zapisów regulaminów wewnętrznych, którego wina zostanie jednoznacznie udowodniona, pracownik taki może być pociągnięty do **odpowiedzialności dyscyplinarnej**.

4.5 Zmowa przetargowa

Zmowa przetargowa jest to niejawne porozumienie przedsiębiorców przystępujących do przetargu lub tych przedsiębiorców oraz organizatora przetargu mające na celu uzgodnienie warunków składanych ofert, w szczególności zakresu prac i ceny skutkujące ograniczeniem konkurencji.

Biorąc pod uwagę szeroką definicję przedsiębiorcy w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, adresatami zakazu zmów przetargowych są nie tylko przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą, ale także podmioty świadczące usługi użyteczności publicznej lub organizujące tego typu usługi (jednostki samorządu terytorialnego). Zgodnie z art. 4 ww. ustawy definiuje się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, a także:

- a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej,
- b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu,
- c) osobę fizyczną, która posiada kontrolę, w rozumieniu pkt 4 ww. artykułu, nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji, o której mowa w art. 13 ww. ustawy

Można wyróżnić dwa typy zmów przetargowych:

- ✓ **zmowa pozioma** (horyzontalna) lub kartel jest zawierana pomiędzy przedsiębiorcami, którzy powinni ze sobą konkurować, skutkuje zawyżeniem cen lub pogorszeniem jakości robót, towarów lub usług;
- ✓ **zmowa pionowa** (wertykalna) jest porozumieniem pomiędzy podmiotami działającymi na różnych poziomach (zamawiający i wykonawca, producent i dystrybutor), ma na celu uzgodnienie warunków przetargu korzystnych dla podmiotów zaangażowanych w znowę, a wykluczających z udziału lub utrudniających udział w przetargu innym podmiotom.

Przejawem znowy przetargowej poziomej mogą być:

- ✓ składanie ofert zabezpieczających - składane są jedynie po to, by sprawić wrażenie, że oferenci przedstawiają realne oferty, a nie w celu ich zaakceptowania przez nabywcę. Oferenci działający w znowie przedstawiają w swoich ofertach zawyżone ceny, zaniżoną wartość usług czy towarów, lub przedstawiają oferty niezgodne z zamówieniem, aby umożliwić wybór tylko jednego, wcześniej wskazanego spośród siebie, oferenta po zawyżonej cenie. Zwycięzca dzieli się zyskiem, zatrudnia ich jako podwykonawców lub pozwala na wygranę innych przetargów. Takie oferty zabezpieczające mogą również pochodzić od firm przykrywek lub firm powiązanych;
- ✓ ograniczenie ofert przetargowych - firmy pozostające w znowie wpływają na firmy spoza znowy, aby te nie brały udziału w przetargu. Robią to płacąc firmom spoza znowy za odstąpienie od udziału w przetargu, zmuszają dostawców i podwykonawców do odstąpienia od współpracy z tymi firmami, lub poprzez inne nielegalne formy nacisku;

- ✓ składanie rotacyjnych ofert przetargowych - firmy pozostające w zmowie składają oferty zabezpieczające lub rezygnują z udziału w przetargu, aby umożliwić każdemu oferentowi po kolei złożenie najkorzystniejszej oferty, która zostaje wybrana. Rotacja może opierać się na podziale geograficznym (podział rynku) lub w oparciu o charakter zamówienia;
- ✓ podział rynku - firmy pozostające w zmowie mogą podzielić między siebie rynek lub rodzaje towarów czy usług, w obszarze których nie będą ze sobą konkurować (lub będą składać tylko oferty zabezpieczające).

Przejawem zmowy przetargowej pionowej mogą być:

- ✓ niezrównoważone oferty przetargowe - osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie przetargu przekazują wybranemu oferentowi informacje niedostępne dla pozostałych oferentów, a mogące decydować o zwycięstwie w przetargu;
- ✓ nadużycia w specyfikacjach - zaproszenie do przetargu lub zapytanie ofertowe zawierają specyfikację przygotowaną pod kątem jednego oferenta, zawężone specyfikacje wykorzystywane są w celu wykluczenia pozostałych uczestników przetargu lub uzasadnienia zakupu od jednego dostawcy. Faworyzowanie jednego oferenta sugeruje korupcję;
- ✓ manipulacje ofertami - pracownicy odpowiedzialni za proces przetargowy manipulują otrzymanymi ofertami dla zagwarantowania wyboru określonego oferenta (zamiana ofert, „zgubienie” części zgłoszeń, unieważnienia z powodu rzekomych błędów itp.).

Sygnaly wskazujące na istnienie zmowy przetargowej:

- ✓ zwycięska oferta jest zbyt droga w porównaniu do szacowanych kosztów (porównaniu do cen rynkowych);
- ✓ oferenci konsekwentnie zawyżali ceny;
- ✓ ceny ofert spadają, jeśli pojawi się nowy oferent;
- ✓ rotacja firm wygrywających przetargi w podziale na region lub typ zadania, w pewnych przetargach biorą udział wciąż ci sami oferenci;
- ✓ przegrani są zatrudniani jako dostawcy lub podwykonawcy;
- ✓ ewidentne związki pomiędzy oferentami (firmy powiązane);
- ✓ wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że grupa oferentów wymienia się informacjami, ustala ceny lub dzieli się rynkiem;
- ✓ kontakty towarzyskie między oferentami a zamawiającym w trakcie trwania procedury przetargowej;
- ✓ zamawiający definiuje produkt korzystając z nazwy firmowej zamiast z opisu;
- ✓ skargi ze strony innych oferentów;
- ✓ postępowanie niezgodne z procedurami przetargowymi: przyjmowanie spóźnionych ofert, utworzenie niektórych ofert wcześniej, wprowadzanie zmian do otrzymanej oferty).

Wszystkie instytucje zaangażowane w realizację RPO WK-P 2014-2020, a tym samym wszyscy pracownicy są zobowiązani do prowadzenia działań mających na celu wykrywanie zmów przetargowych. Do takich działań należą w szczególności:

- ✓ analiza postępowań o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonych w toku realizacji projektów w ramach RPO WK-P 2014-2020;
- ✓ prowadzenie czynności weryfikujących sygnały ostrzegawcze występowania potencjalnych zmów przetargowych;
- ✓ współpraca z UOKiK w zakresie procedury i metodyki wykrywania sygnałów ostrzegawczych, oraz prowadzenia działań weryfikujących te symptomy.

W przypadku zaistnienia (lub podejrzenia zaistnienia) działań mogących ograniczać konkurencję, IZ i IP RPO WK-P są zobowiązane złożyć zawiadomienie do UOKiK. Dodatkowo IP RPO WK-P przekazuje do informacji IZ RPO WK-P wszystkie dokumenty związane ze złożonym zawiadomieniem, a także na bieżąco informuje o przebiegu postępowania.

Jeżeli potwierdzone zostanie podejrzenie wystąpienia zмовы przetargowej lub popełnienia innego rodzaju nadużycia finansowego IZ i IP RPO WK-P zobowiązane są powiadomić odpowiednie organy (tj. prokuraturę, policję, ABW, CBA).

W sytuacji zaistnienia powyżej opisanych okoliczności IZ i IP RPO WK-P zobowiązane są do przeprowadzenia właściwej kontroli i analizy ryzyka w danym zakresie (patrz: rozdział 5).

4.6 Fałszerstwo

Fałszerstwa można podzielić na materialne i intelektualne (zgodnie z art. 270 Kodeksu karnego). **Fałszerstwo materialne**, zgodnie z przepisami Kodeksu karnego (Rozdział XXXIV Przepisy przeciwko wiarygodności dokumentów) jest przestępstwem powszechnym, polegającym na przerobieniu, podrobieniu lub użyciu sfałszowanego dokumentu i podlega karze grzywny, ograniczenia lub pozbawienia wolności do lat 5. Podrobienie dokumentu polega na sporządzeniu dokumentu na nowo wraz ze stworzeniem pozorów autentyczności. Najczęstszą formą fałszerstwa jest podrobienie podpisu innej osoby. Fałszerstwem jest również przerobienie dokumentu, czyli dokonanie zmian w istniejącej już treści (dopisywanie, usuwanie fragmentów tekstu, wywabianie, wymazanie, przekreślenie itp.). Podrobienie i przerobienie dokumentu odnosi się zarówno do całości, jak i fragmentu tekstu. Użycie sfałszowanego dokumentu rozumie się jako przedłożenie go w celu uzyskania na jego podstawie korzyści, przedstawienie organowi prowadzącemu postępowanie dowodowe lub w trakcie kontroli w celu uniknięcia np. odpowiedzialności za wcześniejsze niewłaściwe działania.

Natomiast **fałszerstwo intelektualne** jest to urzędowe poświadczenie nieprawdy, co do okoliczności mającej znaczenie prawne przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu. Poświadczenie nieprawdy nie jest przestępstwem przeciwko autentyczności dokumentu, lecz stwierdzeniem faktów czy okoliczności niezgodnych z prawdą. Może polegać na potwierdzeniu okoliczności, które nie miały miejsca, na ich przeinaczeniu lub zatajeniu. Warunkiem pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności jest wykazanie, że dana osoba miała świadomość faktu potwierdzania nieprawdy, dlatego należy podkreślić, że popełnienie rażącego błędu (nieświadome poświadczenie nieprawdy) może skutkować odpowiedzialnością z tytułu niedopełnienia obowiązków (art. 231 Kodeksu karnego) lub naruszenia obowiązków pracowniczych (odpowiedzialność dyscyplinarna) lecz nie jest rozumiane jako fałszerstwo.

W sytuacji, gdy pracownik IZ lub IP RPO WK-P podejrzewa, że ma do czynienia z dokumentem sfałszowanym jest zobowiązany do poinformowania o tym fakcie swojego przełożonego. Możliwe jest wezwanie wnioskodawcy lub beneficjenta do złożenia wyjaśnień w przedmiotowej sprawie, jednakże jeśli po otrzymaniu informacji zwrotnej wątpliwości odnośnie autentyczności dokumentu zostaną utrzymane, obowiązkiem IZ i IP RPO WK-P jest poinformowanie o tym fakcie właściwych organów.

Sytuacja, gdy pracownik IZ lub IP RPO WK-P podejrzewa współpracownika o fałszerstwo intelektualne jest bezwzględnie zobowiązany poinformować o swoich podejrzeniach przełożonych. Jeśli po przeprowadzeniu czynności weryfikujących te podejrzenia się potwierdzą IZ i IP RPO WK-P są zobowiązane zawiadomić właściwe organy o podejrzeniu wystąpienia nadużycia.

5. Działania w zakresie walki z nadużyciami finansowymi

Ogólną odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych i korupcji w IZ RPO WK-P i IP RPO WK-P powierzono Departamentowi Rozwoju Regionalnego odpowiedzialnemu za :

- ✓ regularny przegląd ryzyka nadużyć finansowych przy pomocy Zespołu ds. samooceny ryzyka;
- ✓ stworzenie skutecznej strategii zwalczania nadużyć finansowych;
- ✓ uświadamianie nadużyć finansowych pracownikom na szkoleniach;
- ✓ dopilnowanie, aby sprawy prowadzone przez IZ RPO WK-P i IP RPO WK-P były kierowane do właściwych organów dochodzeniowych niezwłocznie po zdarzeniu.

Za bieżące zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych i za plany działania odpowiadają właściciele procesów/ kierownicy biur, którzy w szczególności odpowiadają za:

- ✓ funkcjonowanie odpowiedniego systemu kontroli wewnętrznej w obszarze podlegającym ich kompetencjom;
- ✓ zapobieganie i wykrywanie nadużyć finansowych;
- ✓ należytą staranność i wdrożenie środków zapobiegawczych;
- ✓ podejmowanie działań naprawczych.

Z uwagi na problemy jakich dostarcza udowodnienie nieuczciwego zachowania, konieczność naprawiania szkód finansowych i odzyskanie dobrego imienia przez instytucje, główny nacisk należy położyć na zapobieganie nadużyciom finansowym.

W niniejszym dokumencie przedstawiono cztery kluczowe elementy procesu zwalczania nadużyć finansowych, tj.: zapobieganie, wykrywanie, ściganie i zgłaszanie oraz korygowanie nadużyć finansowych. Dokładna ocena ryzyka nadużyć finansowych w połączeniu z odpowiednimi środkami służącymi zapobieganiu i wykrywaniu oraz skoordynowanymi dochodzeniami, przeprowadzanymi w porę przez właściwe organy, mogą znacznie ograniczyć ryzyko nadużyć finansowych i odpowiednio im przeciwdziałać.

Za najbardziej narażone na ryzyko nadużyć finansowych ze strony pracowników IZ i IP RPO WK-P należy uznać działania w zakresie::

- ✓ wybór projektów do dofinansowania;
- ✓ realizacja i weryfikacja działań;
- ✓ poświadczenia i płatności.

Za najbardziej narażone na ryzyko nadużyć finansowych ze strony wnioskodawców i beneficjentów należy uznać działania w zakresie:

- ✓ przedkładania dokumentacji związanej ze staraniem się o dofinansowanie lub podpisanie umowy o dofinansowanie projektu;
- ✓ poddania się czynnościom kontrolnym prowadzone przez IZ i IP RPO WK-P;
- ✓ udziału w postępowaniach przetargowych.

Zagadnieniem istotnym w budowaniu skutecznego systemu zarządzania i kontroli wdrażania RPO WK-P 2014-2020 jest **określenie stanowisk wrażliwych**. Stanowiska wrażliwe, czyli te na których pracownicy, w związku z wykonywanymi zadaniami, mogą być w szczególny sposób narażeni np. na działania korupcyjne. Do stanowisk wrażliwych należy zaliczyć także te, do których przydzielono obowiązki, których złe wykonanie może negatywnie skutkować w zakresie integralności i funkcjonowania IZ lub IP RPO WK-P:

- ✓ stanowiska kierownicze i wyższe (decyzyjne);
- ✓ stanowiska w obszarze wyboru projektów do dofinansowania;
- ✓ stanowiska odpowiedzialne za kontrole projektów;
- ✓ stanowiska odpowiedzialne za procesy poświadczania wydatków i płatności.

Procedura identyfikacji stanowisk wrażliwych polega na:

- ✓ bieżącym monitorowaniu zadań przypisanych do stanowisk przez kadrę zarządzającą IZ oraz IP RPO WK-P;
- ✓ regularnej weryfikacji prawidłowego rozdziału funkcji, który został zapewniony na każdym etapie wdrażania (przede wszystkim w procesie naboru wniosków o dofinansowanie, weryfikacji płatności czy kontroli projektów);
- ✓ zapewnienie właściwego nadzoru nad wykonywaniem zadań w obszarach uznanych za najbardziej narażone na wystąpienie nadużyć finansowych;
- ✓ bieżąca weryfikacja i aktualizacja instrukcji wykonawczych, regulaminów wewnętrznych i innych dokumentów w celu zapewnienia aktualnych zapisów zapewniających właściwy rozdział funkcji i zadań przypisanych poszczególnym stanowiskom.

5.1 Zapobieganie

Standardy etyczne

Polityka zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych opiera się w szczególności na:

- ✓ przyjęciu i propagowaniu wśród pracowników wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WK-P 2014-2020 najwyższych standardów etycznych,
- ✓ na składaniu przez pracowników oświadczeń o braku konfliktu interesu, pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań,
- ✓ na cyklicznej kontroli tych oświadczeń,
- ✓ stosowaniu zasady „dwóch par oczu”,
- ✓ weryfikowaniu i zatwierdzaniu zadań przez bezpośredniego przełożonego,
- ✓ zapewnieniu odpowiedniego podziału zadań w instytucji oraz uświadamianiu pracownikom kwestii związanych z występowaniem konfliktu interesu,
- ✓ organizacji szkoleń dla pracowników, które zwiększą świadomość kultury zwalczania nadużyć w instytucjach zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020 oraz pomogą rozpoznawać przypadki podejrzenia nadużycia i na nie reagować.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WK-P 2014-2020

Wspierającym elementem systemu zwalczania nadużyć finansowych jest wykorzystanie w praktyce informacji uzyskanych w wyniku przeprowadzanej na bieżąco oceny ryzyka, w tym ryzyka nadużyć finansowych w postaci oceny wpływu poszczególnych typów ryzyka oraz identyfikacji najczęściej występujących nadużyć wraz z oszacowaniem prawdopodobieństwa ich wystąpienia. IZ oraz IP RPO WK-P na bieżąco monitorują i reagują na wykryte nadużycia finansowe, w formie działań naprawczych, których celem jest przede wszystkim redukcja zidentyfikowanego ryzyka oraz wdrażanie skutecznych i efektywnych mechanizmów zapobiegania nadużyciom. Działania instytucji zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020 zmierzają do minimalizowania wpływu zidentyfikowanego ryzyka nadużyć poprzez wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontrolnych.

W następstwie oceny ryzyka, IZ oraz IP RPO WK-P opracowują metodologię wyznaczania specyficznych wskaźników nadużyć finansowych oraz zapewniają skuteczną współpracę i koordynację między instytucjami zaangażowanymi w realizację RPO WK-P 2014-2020, IA i organami dochodzeniowo-śledczymi. Ponadto, IZ oraz IP RPO WK-P mogą podjąć współpracę i korzystać ze

wsparcia oferowanego przez KE państwom członkowskim w zakresie wykorzystania specjalnego narzędzia punktacji ryzyka ARACHNE, które pełni zarówno rolę instrumentu zapobiegawczego, jak i instrumentu wspomagającego identyfikację i wykrywanie ryzykowanych działań, projektów, beneficjentów, wykonawców itp.

W celu zwiększenia wykrywalności wystąpienia ryzyka nadużyć finansowych, w ramach IZ RPO WK-P dostosowano do tego zagadnienia Politykę zarządzania ryzykiem w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego w obszarze zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, przyjętą Zarządzeniem nr 48/2015 Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 10 lipca 2015 roku.

Jednym z głównych celów Polityki zarządzania ryzykiem jest promowanie kultury, która odstrasza oszukańczą działalność oraz ułatwienie zapobiegania i wykrywania nadużyć finansowych oraz rozwój procedur, które wspomagać będą w dochodzeniu w sprawie nadużyć finansowych i przestępstw, a która zapewni, że takie przypadki są rozpatrywane terminowo i odpowiednio.

Zaproponowane w ww. dokumencie rozwiązania, dotyczące oceny wszystkich komórek zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020, odnoszące się do wszystkich wewnętrznych i zewnętrznych czynników ryzyka, które mogą prowadzić również do nadużyć finansowych, a także wpływu i prawdopodobieństwa tego ryzyka w odniesieniu do kluczowych procesów związanych z wdrażaniem RPO WK-P 2014-2020.

Samocena ryzyka nadużyć finansowych

IZ RPO WK-P powołuje Zespół ds. samooceny ryzyka składający się z przedstawicieli IZ oraz IP RPO WK-P (ZIT oraz WUP), który dokonuje okresowej lub bieżącej samooceny ryzyka nadużyć finansowych. Narzędzie do oceny ryzyka nadużyć finansowych ma za zadanie ułatwić dokonywanie samooceny wpływu i prawdopodobieństwa wystąpienia określonych przypadków nadużyć.

Metodologia przeprowadzania samooceny ryzyka nadużyć.

Zgodnie z Wytycznymi KE, stosowana przez Zespół ds. samooceny ryzyka metodologia szacowania ryzyka nadużyć finansowych w działaniach obejmuje pięć etapów:

- ✓ określenie prawdopodobieństwa i skutków szczególnego ryzyka nadużyć finansowych;
- ✓ ocena skuteczności stosowanych obecnie kontroli w celu ograniczenia wystąpienia ryzyka nadużyć finansowych;
- ✓ ocena ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka;
- ✓ ocena wpływu planowanych dodatkowych kontroli ograniczających ryzyko;
- ✓ określeniu ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ i IPRPO WK-P uważają za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

Celem prowadzonej samooceny jest ocena ryzyka wystąpienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności prowadzonych już kontroli ograniczających ryzyko wystąpienia nadużyć albo zapewnienie ich wykrywalności.

Po dokonaniu tej oceny otrzymywane jest bieżące ryzyko rezydualne, na podstawie którego, o ile jego stopień określono jako wysoki lub krytyczny, wprowadza się wewnętrzny plan działania w celu usprawnienia kontroli i dodatkowego ograniczenia negatywnych skutków ryzyka (czyli podjęcie dodatkowych, skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne).

Do szacowania ryzyka wykorzystuje się narzędzie zaproponowane w Wytycznych KE. W narzędziu tym przewidziano przykładowy zbiór rodzajów ryzyka (przedstawiony w załączniku nr 2 do Wytycznych KE). Zespół ds. samooceny ryzyka może modyfikować ten zbiór, w oparciu o zidentyfikowane rodzaje ryzyka. Narzędzie zostało przygotowane w formie tabelarycznej i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) wybór projektów (sekcja 1);
- 2) realizacja projektów przez beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych i kosztów pracy (sekcja 2);
- 3) certyfikacja wydatków oraz płatności (sekcja 3);
- 4) zamówienia z wolnej ręki dokonywane przez IZ i IP RPO WK-P (sekcja 4).

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do samooceny znajduje się w załączniku do Wytycznych KE.

Zespół ds. samooceny ryzyka

Zespół ds. samooceny ryzyka zostanie wyłoniony spośród pracowników poszczególnych departamentów zaangażowanych w zarządzanie RPO WK-P 2014-2020 oraz przedstawicieli IP RPO WK-P. Zespół zostanie powoływany uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który określi również Regulamin jego pracy oraz zasady wyboru Przewodniczącego Zespołu. Za udział w pracach Zespołu członkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Zaleca się, aby w skład Zespołu wchodziły osoby z różnych działów IZ i IP RPO WK-P, posiadające różne zadania i kompetencje, tj. wybór projektów, kontrola dokumentów, kontrola systemowa, autoryzacja płatności, certyfikacja, zamówienia publiczne. Zaleca się również, aby były to osoby pełniące funkcje kierownicze, koordynatorskie lub równoważne w celu zapewnienia możliwie największej rzetelności i precyzyjności oceny, a także sprawnego jej przeprowadzania. Na posiedzenia Zespołu mogą być również zapraszani przedstawiciele służb zajmujących się zwalczaniem nadużyć finansowych albo innych wyspecjalizowanych organów, które posiadają przydatną wiedzę specjalistyczną w omawianej dziedzinie.

Głównym zadaniem Zespołu ds. samooceny ryzyka jest dokonywanie regularnej (okresowej i bieżącej) oceny ryzyka nadużyć finansowych oraz przygotowywanie planów reagowania (odpowiednich kontroli) w tego typu sytuacjach. Samoocena nie może być dokonywana przez podmioty zewnętrzne, bowiem wymaga ona dobrej znajomości systemu zarządzania i kontroli RPO WK-P 2014-2020, a także wiedzy na temat beneficjentów programu.

Do funkcji Zespołu ds. samooceny ryzyka należy ponadto:

- ✓ ustalenie zakresu, sposobu i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach (komórkach, osobach) odpowiedzialnych za te publikacje;
- ✓ wskazywanie obszarów, które powinna objąć kontrola systemowa – w zakresie weryfikacji systemów kontroli (planów reagowania) przygotowanych przez Zespół ds. samooceny ryzyka, w szczególności w zakresie jego skuteczności pod względem prewencji, wykrywania i eliminowania nadużyć finansowych;
- ✓ przygotowywanie rekomendacji odnośnie tematyki i zakresu szkoleń oraz innych działań informacyjnych;
- ✓ ocena przejrzystości podziału obowiązków w zakresie organizowania systemów kontroli i zarządzania w IZ i IP RPO WK-P;
- ✓ analiza mechanizmów zgłaszania nadużyć obowiązujących w IZ i IP RPO WK-P.

Częstotliwość dokonywania samooceny i tryb pracy Zespołu ds. samooceny ryzyka

Zespół ds. samooceny ryzyka co do zasady dokonuje kompletnej oceny ryzyka, w tym ryzyka nadużyć finansowych raz w roku, w terminie do 31 marca, zwanej oceną okresową. Podczas okresowej oceny podejmowane są także inne decyzje będące w zakresie zadań Zespołu ds. samooceny ryzyka. Wyniki samooceny są wykorzystywane przez IZ i IP RPO WK-P podczas sporządzania Roczego planu kontroli na kolejny rok obrachunkowy. W szczególności, instytucje wdrażające RPO WK-P 2014-2020 są zobowiązane do uwzględnienia podczas planowania kontroli (ich zakresu, metodologii doboru próby oraz wielkości próby) ryzyk zidentyfikowanych przez Zespół ds. samooceny ryzyka, zwłaszcza ryzyka wysokiego i krytycznego .

W przypadku wystąpienia nowego przypadku nadużycia, zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ lub IP RPO WK-P oraz w innych uzasadnionych przypadkach Zespół ds. samooceny ryzyka może dokonywać bieżącej (doraźnej) oceny potencjalnie słabych punktów systemu, a także istotnych elementów samooceny ryzyka nadużyć finansowych.

Spotkania robocze Zespołu ds. samooceny ryzyka będą zwoływane przez Przewodniczącą Grupy, w terminie co najmniej 14 dni przed planowanym posiedzeniem Zespołu. Za obsługę Zespołu odpowiada Biuro Zarządzania Systemem Wdrażania RPO – Wydział Zarządzania RPO, Departament Rozwoju Regionalnego. Z wnioskiem o zwołanie spotkania może wystąpić do Przewodniczącego każdy członek Zespołu ds. samooceny ryzyka.

Przed spotkaniem roboczym Zespołu ds. samooceny ryzyka, każda z instytucji uczestniczących w realizacji RPO WK-P 2014-2020, przekazuje Przewodniczącemu, propozycje wyodrębnionych rodzajów ryzyk nadużyć finansowych, jeśli instytucja zidentyfikowała ryzyka nieuwzględnione w poprzednio dokonanej analizie, które według niej powinny podlegać samoocenie i inne zagadnienia, które powinny być przedmiotem prac Zespołu.

System kontroli

Najostrzejszą i najskuteczniejszą formą zapobiegania nadużyciom finansowym jest dobrze zaprojektowany i funkcjonujący system kontroli, w którym kontrole koncentrują się na skutecznym ograniczeniu stwierdzonych rodzajów ryzyka. Nacisk należy położyć na kontrole zarządcze, które powinny być prowadzone przez pracowników posiadających wiedzę na temat wytycznych KE oraz krajowych, przepisów prawa oraz specyfiki pracy IZ i IP RPO WK-P. Podstawą prawidłowo skonstruowanego systemu kontroli jest analiza ryzyka, która determinuje konieczność podjęcia określonych działań kontrolnych, a także decyduje o ich zakresie, intensywności i częstotliwości. Obowiązek dokonania samooceny w zakresie analizy ryzyka nadużyć finansowych spoczywa na wszystkich instytucjach realizujących RPO WK-P 2014-2020.

Szkolenia

Podstawą systemu zapobiegania nadużyciom finansowym jest zapewnienie właściwego poziomu świadomości i wiedzy wśród pracowników, wnioskodawców i beneficjentów. Pracownicy IZ i IP RPO WK-P objęci są obowiązkiem uczestnictwa w szkoleniach uświadamiających zagrożenie występowania nadużyć finansowych, sposobów ich wykrywania i właściwych procedur działania w przypadku wystąpienia podejrzenia lub faktycznego nadużycia.

Szkolenia w przedmiotowym zakresie będą organizowane na podstawie przeprowadzanej okresowo i doraźnie samooceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych oraz informacji zebranych od jednostek zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020 przez Biuro Zarządzania Systemem Wdrażania RPO. Przygotowane zapotrzebowanie na szkolenia w zakresie zwalczania nadużyć, będzie następnie przekazywane do Biura ds. Koordynacji Projektów Własnych, Strategicznych i Pomocy Technicznej w celu zaplanowania środków na realizację szkoleń.

Ponadto IZ i IP RPO WK-P dbają o rozpowszechnianie wśród pracowników informacji i aktualnych przepisów prawa dotyczących zwalczania nadużyć finansowych, poprzez przekazywanie ich w biuletynach informacyjnych oraz umieszczając na stronie internetowej programu, jak również o informowanie wnioskodawców i beneficjentów o przyjętej w IZ oraz IP RPO WK-P polityce walki z nadużyciami.

Podział zadań i funkcji

Aby przeciwdziałać potencjalnym zjawiskom korupcyjnym IZ oraz IP RPO WK-P zapewniają właściwy podział zadań i obowiązków między pracownikami na poszczególnych stanowiskach, tak aby uniknąć dowolności w sposobie procedowania. Każdy z pracowników posiada szczegółowo określony zakres obowiązków, zapoznanie z którym potwierdza własnoręcznym podpisem.

W związku z powyższym zapewniona jest rozdzielność funkcji na poziomie pracownika, co oznacza, że osoba która oceniła projekt, nie może następnie weryfikować wniosków o płatność dotyczących tego projektu oraz prowadzić w jego zakresie kontroli. Analogicznie osoba odpowiedzialna za zatwierdzanie wniosków o płatność, nie może zatwierdzać wyników kontroli na projekcie, czy podpisywać zaleceń pokontrolnych. Za dbałość o prawidłowy podział zadań i funkcji odpowiedzialni są kierownicy poszczególnych biur.

5.2 Wykrywanie

Odpowiedzialność za dostrzeżenie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie reagowanie spoczywa na wszystkich pracownikach zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020.

Metody zapobiegania nadużyciom nie zapewniają całkowitej ochrony przed ich wystąpieniem, dlatego potrzebne są procedury zapewniające wykrycie nieuczciwego zachowania. Do takich technik zalicza się analizy mające wykazać nieprawidłowości, procedury zgłaszania nadużyć oraz prowadzone oceny ryzyka i kontrole.

IZ RPO WK-P jest odpowiedzialna za stworzenie i wdrożenie przejrzystych mechanizmów wykrywania i zgłaszania nadużyć finansowych. Informacje na temat nadużyć mogą pochodzić z różnych źródeł, natomiast IZ i IP RPO WK-P są zobowiązane brać pod uwagę i weryfikować wszystkie symptomy występowania nadużyć finansowych. Informacje sygnalizujące podejrzenie wystąpienia nadużycia finansowego mogą pochodzić od:

- ✓ instytucji zaangażowanych w realizację RPO WK-P 2014-2020 (dzięki czynnościom weryfikacyjnym w odniesieniu do składanych wniosków o płatność oraz kontroli prowadzonych przez IZ oraz IP RPO WK-P);
- ✓ instytucji lub organów zewnętrznych (w szczególności KE, OLAF, UKS, NIK, UZP, RIO, organy ścigania, a także Urząd Skarbowy, Służba Celna, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki/Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego);
- ✓ inne źródła (informacja przekazana przez dowolny podmiot w formie informacji oficjalnej, anonimowej, prasowej itp.).

Wykrywanie nadużyć ma miejsce przede wszystkim podczas kontroli prowadzonych zarówno przez IZ i IP RPO WK-P jak i inne uprawnione podmioty.

IZ oraz IP RPO WK-P opracowują Roczny Plan Kontroli, w którym zaplanowane zostają działania sprawdzające na kolejny rok obrachunkowy. Ponadto jeśli zajdzie taka potrzeba istnieje możliwość prowadzenia kontroli doraźnych. Także podczas czynności bieżących prowadzona jest weryfikacja prawidłowości procesów i przedłożonych dokumentów (kontrola dokumentów złożonych

we wniosku o dofinansowanie, ex-post zamówień publicznych, weryfikacja wniosków o płatność przedkładanych przez beneficjentów, kontrole na miejscu realizacji projektu).

Jeżeli w rezultacie działań kontrolnych zostanie zidentyfikowane podejrzenie nadużycia finansowego zespół kontrolujący przygotowuje wstępne ustalenie administracyjne, czyli wstępną ocenę pisemną stwierdzającą na podstawie faktów istnienie nieprawidłowości. Istnieje możliwość późniejszego skorygowania lub wycofania wniosku dotyczącego istnienia nieprawidłowości w następstwie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania administracyjnego lub sądowego. Na tej podstawie IZ lub IP RPO WK-P prowadzi czynności weryfikujące i czyni dodatkowe ustalenia dla jak najlepszego ustalenia stanu faktycznego. W rezultacie jeśli podejrzenia zostają podtrzymane IZ lub IP RPO WK-P przekazuje taką informację wraz z całą wytworzoną dokumentacją do właściwych organów.

5.3 Zgłaszanie, ściganie i ochrona sygnalistów

Ze względu na fakt, że nadużycia mogą wystąpić na każdym etapie realizacji projektu, wszyscy pracownicy IZ i IP RPO WK-P powinni być wyczuleni na wszelkie symptomy wystąpienia ewentualnych nadużyć podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych.

Każdy pracownik IZ oraz IP RPO WK-P jest zobowiązany zgłosić przełożonemu sytuację wykrycia lub podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego przez współpracownika, wnioskodawcę czy beneficjenta. Informację o podejrzeniu nadużycia finansowego oraz czynnościach podjętych w związku z sytuacją należy przekazać również do Biura Zarządzania Systemem Wdrażania RPO, odpowiedzialnego za obsługę techniczną Zespołu ds. samooceny ryzyka. **IZ i IP RPO WK-P gwarantują swoim pracownikom (tzw. sygnalistom) ochronę przed jakimkolwiek negatywnym traktowaniem będącym wynikiem ujawnienia takich informacji. Jako niekorzystne traktowanie rozumie się m.in. rozwiązanie umowy, przeniesienie na niższe stanowisko, pozbawienie premii, mobbing.**

W celu wyeliminowania działań odwetowych ze strony osób, których dotyczy podejrzenie popełnienia nadużycia finansowego, IZ oraz IP RPO WK-P mają możliwość zastosowania wobec nich odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W przypadku powzięcia informacji o wystąpieniu nadużycia finansowego lub jego podejrzenia, bez względu na źródło jego pochodzenia, instytucje w systemie realizacji RPO WK-P 2014-2020 powinny podjąć niezbędne działania mające na celu ochronę budżetu krajowego i unijnego od poniesienia nieprawidłowego wydatku.

Jeżeli pracownik IZ lub IP RPO WK-P, wnioskodawca lub beneficjent wejdzie w posiadanie informacji świadczących o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nadużycia finansowego przez przełożonego lub osobę zaangażowaną w realizację RPO WK-P, może samodzielnie zwrócić się do właściwych organów. Istnieje kilka sposobów powiadamiania organów ścigania o podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego, stanowiącego podejrzenie popełnienia przestępstwa:

- ✓ zgłoszenie anonimowe (telefonicznie bez podania danych osobowych, pisemnie bez podpisu lub z podpisem nieczytelnym),
- ✓ zawiadomienie pisemne (zawiadomienie może zostać wysłane pocztą, mailem, faxem lub osobiście). Zawiadomienie takie powinno spełniać wymogi formalne określone w art. 119 Kpk, tj. zawierać oznaczenie organu, do którego jest skierowane, oznaczenie osoby wnoszącej pismo, opis sprawy : "reguła siedmiu pytań" –co?, gdzie?, kiedy?, w jaki sposób?, dlaczego?, jakimi środkami?, kto?),
- ✓ zawiadomienie ustne, potwierdzone protokołem.

Raportowanie nadużyć finansowych odbywa się w ramach raportowania nieprawidłowości. IZ i IP RPO WK-P zobowiązane są do przekazywania informacji o nadużyciach, podejrzeniach nadużyć oraz prowadzonych postępowaniach do Pełnomocnika ds. Zwalczania Nieprawidłowości. Szczegółowe zasady odnoszące się do kwestii związanych z raportowaniem o nieprawidłowościach i podejrzeniach nadużyć finansowych zostały określone w Procedurach informowania Komisji Europejskiej o nieprawidłowościach w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, opracowanych przez Ministerstwo Finansów.

W przypadku podejrzeń popełnienia nadużyć finansowych, mogących stanowić praktyki ograniczające konkurencję należy zgłosić je Prezesowi UOKiK na podstawie art. 86 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgłoszenie następuje w formie pisemnego zawiadomienia wraz z uzasadnieniem i powinno zawierać w szczególności:

- ✓ wskazanie przedsiębiorcy, któremu jest zarzucane stosowanie praktyki ograniczającej konkurencję;
- ✓ opis stanu faktycznego będącego podstawą zawiadomienia;
- ✓ wskazanie przepisu ustawy lub Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, którego naruszenie zarzuca zgłaszający zawiadomienie;
- ✓ uprawdopodobnienie naruszenia przepisów ustawy lub Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej;
- ✓ dane identyfikujące zgłaszającego zawiadomienie.

Do zawiadomienia dołącza się wszelkie dokumenty, które mogą stanowić dowód naruszenia przepisów ustawy. Zgodnie z art. 51 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, dowodem z dokumentu w postępowaniu przed Prezesem Urzędu może być tylko oryginał dokumentu lub jego kopia poświadczona przez organ administracji publicznej, notariusza, adwokata, radcę prawnego lub upoważnionego pracownika przedsiębiorcy. Jednocześnie dokumentem mogą być również dane zgromadzone na innych nośnikach, np. elektronicznych.

Wnioskodawcy i beneficjenci oraz inne podmioty mogą skontaktować się z IZ i IP RPO WK-P w celu ewentualnego przekazania posiadanych informacji o podejrzeniu nadużycia finansowego. Wszystkie zgłoszenia będą rozpatrywane w zaufaniu i zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 z późn. zm.). Ponadto każdy obywatel może bezpośrednio poinformować OLAF o podejrzeniu nadużycia finansowego lub korupcji, mającym wpływ finansowy na interesy Unii Europejskiej. W tym kontekście kluczową rolę odgrywają oficerowie łącznikowi w krajowych służbach dochodzeniowych, z którymi OLAF współpracuje w państwach członkowskich. Wszelkie dostępne dokumenty potwierdzające informacje zawarte w zgłoszeniu powinny zostać do niego dołączone.

Ze służbami OLAF można się skontaktować we wszystkich językach urzędowych:

- ✓ za pomocą elektronicznego Systemu Powiadamiania o Nadużyciach - FNS (Fraud Notification System) dostępnego na stronie internetowej: <https://fns.olaf.europa.eu/>;
- ✓ pocztą, kierując korespondencję na adres OLAF:
European Anti-Fraud Office,
European Commission,
Rue Joseph II,
30, 1000 Bruxelles/Brussel, Belgique/België.

Szczegółowe informacje w tym zakresie dostępne są na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/report-fraud/index_pl.htm.

5.4 Korygowanie

Korekty i zwrot kwot nienależnie wypłaconych

Konsekwencją nadużyć finansowych może być wystąpienie nieprawidłowości finansowych, a co za tym idzie nałożenie korekt finansowych i odzyskanie kwot nienależnie wypłaconych. Procedury dotyczące tych zagadnień znajdują się w instrukcjach wykonawczych IZ oraz IP RPO WK-P. Procedury odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych oraz korekt nie różnicują sposobu postępowania bez względu na to czy spowodowane są nieprawidłowością czy nadużyciem finansowym.

Zgodnie z IW IZ RPO WK-P na lata 2014-2020, źródłami informacji o nieprawidłowościach mogą być:

- 1) wszelkie kontrole prowadzone przez następujące podmioty:
 - a) instytucje systemu wdrażania RPO WK-P 2014-2020 tj.: IZ i IP RPO WK-P prowadzące kontrole projektów (w tym m.in. weryfikacje wydatków, kontrole projektów na miejscu) lub kontrole systemowe;
 - b) instytucje funkcjonujące w obszarze systemu wdrażania funduszy polityki spójności: IA, KE, ETO oraz OLAF;
 - c) instytucje spoza systemu wdrażania funduszy polityki spójności, takie jak UZP, NIK, CBA, RIO, UKS;
- 2) zawiadomienia przekazane IZ lub IP RPO WK-P przez organy ścigania, informacje prasowe i zawiadomienia przekazywane przez podmioty prywatne (w tym anonimowe);
- 3) sprawozdania z realizacji projektów/działań/osi priorytetowych/programów operacyjnych.

Sposób postępowania z nieprawidłowymi wydatkami uzależniony jest od momentu ich stwierdzenia:

- a) stwierdzenie nieprawidłowości przed podpisaniem umowy o dofinansowanie realizacji projektu;
- b) stwierdzenie nieprawidłowości przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność;
- c) stwierdzenie nieprawidłowości po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność.

Z punktu widzenia rozliczeń z KE decydującym czynnikiem jest moment stwierdzenia nieprawidłowości. Jeśli nieprawidłowość została stwierdzona i skorygowana przed certyfikowaniem wydatków do KE/ przed przekazaniem wniosku o płatność do KE, to nałożona korekta nie ma wpływu na rozliczenia z Komisją. Natomiast w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości po certyfikowaniu nieprawidłowego wydatku do KE, należy:

- a) wycofać środki poprzez pomniejszenie pierwszego możliwego wniosku o płatność przekazywanego do KE – windykacja następuje najczęściej po pomniejszeniu, lub
- b) poddać środki procedurze odzyskiwania – pomniejszenie następuje dopiero po odzyskaniu środków.

Niezależnie od momentu stwierdzenia nieprawidłowości korektę finansową należy odnotować w zestawieniu wydatków dla roku obrachunkowego, w którym podjęto decyzję o anulowaniu wkładu UE dla projektu.

Zgodnie z art. 122 ust. 2 rozporządzenia ogólnego Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o nieprawidłowościach przekraczających 10000 EUR tytułem wkładu z funduszy polityki spójności i regularnie informują ją o istotnych postępach przebiegu powiązanych postępowań administracyjnych i prawnych.

Państwa członkowskie nie powiadamiają Komisji o nieprawidłowościach w następujących przypadkach:

- a) gdy nieprawidłowość polega jedynie na niewykonaniu, w całości lub w części, operacji objętej dofinansowanym programem operacyjnym z powodu upadłości beneficjenta;
- b) zgłoszonych dobrowolnie przez beneficjenta instytucji zarządzającej lub instytucji certyfikującej, zanim którakolwiek z tych instytucji wykryje nieprawidłowość, zarówno przed wypłaceniem wkładu publicznego, jak i po nim;
- c) które zostały wykryte i skorygowane przez instytucję zarządzającą lub instytucję certyfikującą zanim włączono stosowne wydatki do zestawienia wydatków przedkładanego Komisji.

Wyjątki te nie dotyczą przypadków podejrzenia nadużycia finansowego ani poprzedzających upadłość beneficjenta.

Działania naprawcze

Popęlnienie nieprawidłowości (w tym nadużycia finansowego) przez beneficjenta może wiązać się następującymi konsekwencjami:

- a) zwrotem środków otrzymanych na realizację projektu wraz z odsetkami;
- b) rozwiązaniem umowy o dofinansowanie projektu;
- c) wykluczeniem z prawa otrzymania dofinansowania na okres trzech lat liczonych od dnia dokonania zwrotu środków – jeżeli wystąpi jedna z przesłanek określonych w art. 207 ust. 4 ustawy o finansach publicznych (rejestr podmiotów wykluczonych prowadzi Minister Finansów);
- d) pozbawieniem, ograniczeniem wolności lub grzywną – jeżeli nieprawidłowość wiąże się z popełnieniem przestępstwa, o którym mowa w Kodeksie karnym;
- e) pozbawieniem, ograniczeniem wolności lub grzywną – z tytułu popełnienia przestępstwa skarbowego lub grzywną z tytułu popełnienia wykroczenia skarbowego;
- f) zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, karą pieniężną, naganą, upomnieniem..

Ponadto, po potwierdzeniu podejrzenia nadużycia finansowego przez właściwe organy, IZ lub IP RPO WK-P w terminie do 3 miesięcy od otrzymania informacji o skierowaniu aktu oskarżenia do sądu, dokonują oceny systemów kontroli związanych ze sprawą (ich funkcjonowania, słabości ewentualnych błędów), które nie zapobiegły wystąpieniu podejrzenia nadużycia. Jeżeli wykryte zostaną w systemie kontroli błędy, luki lub nieprawidłowości IZ lub IP RPO WK-P dokładają wszelkich starań w celu usunięcia ich oraz zapewnienia szczelnego systemu kontroli.

Działania naprawcze polegają na likwidacji skutków nieprawidłowości czy nadużycia, które mogą mieć wymiar nie tylko finansowy. Poza skorygowaniem nieprawidłowych wydatków należy, gdy jest taka potrzeba, podjąć też inne działania. Są one uzależnione od rodzaju stwierdzonej nieprawidłowości/ nadużycia i mogą polegać np. na:

- ✓ zapewnieniu beneficjentom lepszej informacji nt. wydatków kwalifikowalnych,
- ✓ podniesieniu kwalifikacji pracowników zajmujących się wdrażaniem programu operacyjnego,
- ✓ zintensyfikowaniu działań kontrolnych,

- ✓ przeprowadzeniu szkoleń dla pracowników, wnioskodawców czy beneficjentów w zakresie aktualnych przepisów w obszarze, w którym wystąpiły nieprawidłowości,
- ✓ wprowadzenie bardziej szczegółowego zakresu obowiązków,
- ✓ skorygowanie podziału zadań i odpowiedzialności za poszczególne procesy, tak by odpowiadał aktualnym potrzebom.

Działania naprawcze podejmowane są możliwie najszybciej po stwierdzeniu nieprawidłowości.

6. Gdzie szukać informacji na temat nadużyć finansowych

- ✓ Istotną pomocą przy identyfikowaniu konfliktu interesów może być dokument opracowany przez grupę ekspertów z państw członkowskich, koordynowany przez dział D.2 OLAF – Zapobieganie Nadużyciom pn. *Identyfikowanie przypadków konfliktu interesów w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych w ramach działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla kierowników.*
- ✓ Szczegółowe informacje dotyczące nadużyć w obszarze Pzp znajdują się w *Nocie informacyjnej dotyczącej przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS i FS*, COCOF 09/0003/00-PL oraz na stronie http://ec.europa.eu/anti_fraud/olaf-and-you/report-fraud/index_pl.htm.
- ✓ Pracownicy IZ i IP RPO WK-P weryfikujący w zakresie swoich obowiązków służbowych dokumentację pochodzącą od innych podmiotów (wnioskodawcy, beneficjenci, inne organy administracji) powinni zapoznać się z treścią dokumentu „*Wykrywanie przerobionych dokumentów w dziedzinie działań strukturalnych-praktyczny przewodnik dla instytucji zarządzających*”.
- ✓ antykorupcja.gov.pl: Podręcznik antykorupcyjny dla urzędników, Podręcznik antykorupcyjny dla przedsiębiorców
- ✓ *Nota informacyjna dotycząca przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS i FS*, COCOF 09/0003/00-PL.